

BARCELONA

Oriol Nel·lo

GEÒGRAF I PROFESSOR DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA (UAB)

“A diferència de Barcelona, Madrid és una gran aspiradora de ciutats del seu entorn”

GERARD PRUNA
BARCELONA

El geògraf Oriol Nel·lo (Barcelona, 1957) acaba de fer, al costat de l'arquitecte madrileny Agustín Hernández i amb infografies imprescindibles del també geògraf Joan López, una de les aportacions més rellevants dels últims anys a l'etern debat entre Madrid i Barcelona. El llibre *Barcelona/Madrid, per un diàleg crític* –que per ara només es pot trobar en italià, però que aviat publicarà en català l'editorial Tirant lo Blanch– es va presentar fa uns dies en unes jornades del Pla Estratègic Metropolità (PEMB) i és un encàrrec de la Universitat Frederic II de Nàpols.

¿Es necessita distància per a una visió una mica desapassionada del debat Barcelona-Madrid?

Normalment, s'utilitzen les dues ciutats com a arquetips. La Barcelona emprenedora contra el Madrid funcional, la Barcelona socialdemòcrata contra el Madrid neoliberal, la Barcelona decadent contra el Madrid en alça... El que nosaltres hem intentat és aproximar-nos a un diàleg entre dues ciutats basat en les realitats materials.

I els arquetips no es compleixen?

Com tots els arquetips, sempre tenen una base de realitat. Però el que és interessant és comprendre allò que les dues ciutats tenen de comú i allò que tenen de diferent.

Què tenen en comú?

El procés de metropolitanització, d'expansió de la ciutat sobre el territori. I també l'increment de les desigualtats i la mercantilització de l'habitatge.

I les diferències?

Una de molt fonamental és el caràcter policèntric de Barcelona davant del caràcter més monocèntric de Madrid. La nostra metròpoli descansa sobre una multitud de centres –Mataró, Sabadell, Terrassa, Vilanova...– i a Madrid tot es recolza sobretot en el municipi central.

I això a què es deu?

Està condicionat per l'estructura física d'un territori abrupte que obliga a un cert esmicolament dels centres urbans i porta a una fragmentació administrativa. A Madrid el que van fer va ser annexionar els municipis del voltant. Nosaltres, en un espai de 600 quilòmetres quadrats, que és el que es correspon amb el municipi de Madrid, hi tenim tota

RUTH MARIGOT MURILLO

l'àrea metropolitana. Per això, quan fem comparacions no les podem fer municipi contra municipi.

I què suposa per a Barcelona el fet de ser policèntrica?

Té un inconvenient molt evident, que és que la desigualtat en els recursos municipals fa més difícil les polítiques redistributives. No és el mateix el pressupost que pot destinar Barcelona per càpita que, per exemple, l'Hospitalet.

¿Una ciutat més àmplia afavoreix per se una redistribució més justa?

És una condició favorable, però no suficient. Hi ha d'haver la possibilitat de redistribuir, però també hi ha d'haver la voluntat de redistribuir. La tradició de polítiques socialdemòcrates de Barcelona ha tingut una presència menor a Madrid.

Una altra diferència clau és la de ser o no ser capital d'estat.

“L'execució d'inversió a Madrid és més diligent; aquí queda per sota del previst”

Sí. Un 30% dels treballadors de l'Estat són a Madrid i un 5% a Catalunya. Després també hi ha un efecte seu molt notable. I també el tema de les inversions que rep. No és que hi hagi una diferència tan notable en les previsions d'inversió entre les dues ciutats, però sí en el seu compliment. L'execució a Madrid és molt més diligent i sovint supera fins i tot les expectatives. A Catalunya es queda ben per sota del que es preveia.

I com és la relació de les dues metròpolis amb el seu entorn?

En el darrer mig segle la regió de Barcelona ha deixat de créixer a costa de la resta del territori. Madrid, en canvi, és com una gran aspiradora que fa perdre població fins i tot a capitals provincials del seu entorn. Hi ha un *brain drain* de Madrid respecte a les ciutats de les Castelles. Els joves van a estudiar a Madrid i ja no tornen a casa.

Una cosa en què totes dues coincideixen és en la forta arribada d'immigració.

La immigració avui dia és un factor estructural en totes les metròpolis del món. Però les dinàmiques migratòries són diverses. En el cas de Madrid hi ha aquesta peculiaritat de l'arribada de població molt acomodada procedent d'Amèrica i que acaba generant una sobregentrificació. És a dir, que grups socials molt acomodats en barris centrals de Madrid, com per exemple el de Salamanca, es veuen desplaçats per població molt més benestant procedent d'altres països i que transformen el mercat immobiliari, el comerç, etc.

¿Hi ha més desigualtats en una ciutat que en l'altra?

Nosaltres el que veiem és que la segregació residencial, en general, ha saltat d'escala a tot arreu. En el cas de Madrid, això es tradueix en una dualitat molt assenyalada entre el nord-oest i el sud-est, i on tot el que està al sud tendeix a tenir unes rendes inferiors. La nostra segregació, de nou, és més esmicolada; repartida a cada sistema urbà de la regió metropolitana.

El policentrisme o monocentrisme de la metròpolis també impacta a l'hora de fer habitatge.

Per tirar endavant 200.000 habitatges, Madrid en té prou amb una vintena de grans planejaments urbanístics, mentre que a l'àrea de Barcelona en fan falta mig miler. La disponibilitat física de sòl és molt superior a Madrid. Ara, segons com facin aquests desenvolupaments, tampoc garantiran l'accés a l'habitatge per a aquells que tenen menys.

I amb aquest escenari, ¿Barcelona pot absorbir un creixement de població sostingut?

Aquesta estructura policèntrica ens permetria absorbir la població distribuïda millor sobre el territori. Amb dos requisits: necessitem sòl i és absolutament necessari que estigui integrat en xarxa. Per tant, el transport públic ha de funcionar.

Al final, ¿en aquest duel Barcelona-Madrid hi ha un guanyador?

Els termes vencedor i perdedor és de mal aplicar perquè les ciutats no són subjectes homogenis. Són territoris en els quals hi ha grups socials amb interessos contraposats i molt sovint contradictoris. Seria equivocat plantejar els avenços en termes de competència entre ciutats; més aviat s'ha de veure de quina manera es poden aplicar polítiques que beneficïen la majoria de la població en les dues ciutats. —